

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Sectio I. Quodnam sit objectum materiale & formæ timoris & peculiariter
de Deo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

DISPUTATIO TRIGESIMA TERTIA.

De Timore.

AGIT hoc loco Sanctus Thomas de Timore, ut de adjuncto Spei, eo quod illi quodammodo opponatur, quatenus scilicet aliquis timor religiosè recedit à Deo, in quem tendit Spes. Vt autem intelligatur de quo timore agendum sit: advertendum timorem universaliter sumptum nihil aliud esse, quàm fugam mali imminentis & futuri. Hic autem timor tripliciter accipi solet: primò prout est appetitus & fuga mali futuri, sensu apprehensi cui alius respondet in voluntate, quem precedit apprehensio intellectus ejusdem mali futuri. Secundo peculiariter sumitur timor prout est speciale quoddam vitium, fortitudini oppositum, dum nimirum homo fugit malum, quod secundum rectam rationem fugiendum non esset. Tertio sumitur specialiter Timor pro dono quodam Spiritus Sancti, per quod malum prout futurum à Deo fugimus, ut per hoc mens humana veluti freno coercetur, ne per Spem in presumptionem elevetur. De hoc ergo timore presens futurus est sermo, quamvis ad illius explicationem, de aliis etiam timoribus aliquid necessario sit dicendum.

SECTIO PRIMA.

Quodnam sit objectum materiale & formale timoris, & peculiariter de Deo.

I. Negant nonnulli Deum esse posse objectum timoris.

Chm, inquit, timor sit quidam fuga voluntatis, non potest versari nisi circa malum.

NEGAVERUNT aliqui Deum posse esse objectum immediatum timoris: Ita Bannez, Lorca, & Aragon hic, articulo primo, Caietanus supra, quæst. 7. art. 5. ad tertium. Probant primò ex D. Thoma quæst. prima de veritate art. 12. ad undecimum. Deinde ratione, quia Deus in se non est malus; ergo non potest esse objectum directum & immediatum timoris: consequentia patet; nihil enim præter malum potest timeri, ut ait D. Thomas hic, art. 11. cujus rationem reddit Caiet. 3. p. q. 7. art. 6. quia timor est quædam fuga voluntatis, at hæc non fugit nisi malum, cum à bono potius alliciat; ergo Deus solum timetur indirectè, tamquam is à quo timetur malum. Confirmatur, quia circa idem immediatum objectum, circa quod

versatur spes & gaudium, versari etiam possunt timor & tristitia, sed Deus esse non potest objectum immediatum tristitiæ, ergo neque timoris.

Quoad objectum formale existimant nonnulli illud semper esse in timore aliquod bonum oppositum malo quod timemus, ut si quis timet malum culpæ, ideo est quia movetur ad hunc timorem, vel ab amore illius boni honesti, cui opponitur talis culpa, vel ab amore bonitatis divinæ, quæ per illam offenditur; & si timet malum pœnæ, movetur, inquit, ab amore sui proprii commodi, quia enim seipsum quis diligit, & suum commodum, ideo timet malum pœnæ, quod illi opponitur.

Ratio eorum est, quia objectum formale adæquatum voluntatis, etiam respectu actuum aversionis & fugæ, est bonum sicut intellectus verum; neque enim voluntas odit vel timet malum ali-quod, nisi quia amat aliquod bonum, nec quicquam timet mortem, nisi quia diligit vitam, juxta commune illud axioma: Nemo intendens ad malum operatur. Confirmatur: Quia juxta Divum Thomam 1. 2. quæst. 43. art. 1. Amor est causa timoris;

II. Quorundam de objecto formali timoris opinio.

III. Dicunt ob-jectum adæquatum voluntatis esse bonum, sicut objectum intellectus verum.

timoris; qui enim honorem non amat, non timet contemptum, ergo bonum erit causa determinans ad timorem & fugam mali.

IV. Hoc tamen ita universaliter sumptum non placet; licet namque ut plurimum fortè voluntas fugiat malum, quia amat bonum, aliquando tamen malum, etiam ut malum est objectum actus aversionis, tum terminativum, tum etiam motivum, juxta Divum Thomam 1. 2. quæst. 8. artic. 1. ubi ait aversionem circa malum verificari sicut verificatur conversio circa bonum. Ratio hujus à priori est, quia malitia ex se non minus est potens ad avertendam, quam bonitas ad alliciendam voluntatem, quæ ordinatur non solum ut bona subiecti quaeratur, sed etiam ut mala fugiatur, potest autem aliquid esse disconveniens, & malum, quamvis nullum commodum formaliter pellat, sed ut sit malum sufficit quòd sit improporcionatum, ut latè Suarez Tomo 1. met. d. 11. unde experimur nos moveri motibus primò primis fugientes aliquid nocivum, dedecus exem. gratia licet tunc non apprehendamus bonum, cui opponitur: quod idem suo modo constat in appetitu brutorum, quæ se avertunt à nocivis, & tamen non apprehendunt rationem boni, cui illa opponuntur. Et sanè alioqui sequi videtur, odium & displicentiam, ab amore non distingui, cum habeant semper eandem rationem formalem.

Voluntas non ideo universiter fugit malum, quia amat bonum.

Malitia non minus apta est ad avertendam voluntatem, quam bonitas ad alliciendam.

Hoc idem probatur ex appetitu brutorum.

V. Dum ergo Divus Thomas & alii dicunt voluntatem per accidens, & ex consequenti ferri in malum, intelligendi sunt, quod feratur per distinctum actum ab eo, per quem fertur in bonum: Dicitur autem actus per accidens, eo quod fundetur, & quasi confurgat ex priori actu amoris, licet respectu illius ultima ratio formalis specificans sit malum ut tale.

Quo sensu dicat Divus Thomas voluntatem in malum ferri per accidens.

VI. Ad confirmationem respondeo, non ideo dici bonum causam timoris, quòd sit necessarium tanquam objectum, quod per se moveat ad amorem, & consequenter ad timorem, esto enim aliquando id contingat, non tamen semper est necessarium, sed ideo amor dicitur causa timoris, quia per amorem boni, quem voluntas habet connaturalem, rectè disponitur ut timeat malum, ab eadem quippe radice proveniunt amor boni & fuga mali, & eo ipso quòd voluntas ordinatur ad amandum bonum, ordinari similiter debet ad fugiendum malum: non tamen est necessarium ut ab ipso bono formaliter & actualiter determinetur voluntas ad fugam mali, sed malum vitari potest propter se, ut quando repressentato malo nulla occurrit memoria boni oppositi.

Quam ob causam amor dicatur causa timoris.

Aliquando, licet non semper, fuga mali oritur ex amore boni.

VII. Dixi, hoc sapè contingere in actu fugæ, aliqui etenim sunt actus, qui ex sua ratione petunt ab eodem motivo procedere, à quo amor boni oppositi. Contritio exem. gra. quæ est odium peccati propter Deum summè dilectum, eandem cum Charitate habet rationem formalem motivam, bonitatem scilicet Dei, ex cuius amore provenit quòd peccatum detestetur.

Aliqui actus fugæ ex eodem motivo procedunt cum actu amoris.

VIII. Omisâ ergo hac sententiâ in istâ universalitate, alii eam veram saltem esse contendunt in actibus supernaturalibus fugæ vel timoris, aut etiam cujuscunque aversionis, tum quia actus, quo odio haberetur malum sub ratione mali, non posset esse supernaturalis, cum non haberet aliquod objectum formale supernaturale, quia nullum malum potest dari, quod sit ens supernaturale, ergo objectum formale timoris supernaturalis non potest esse aliquod malum, sed semper bo-

Quidâ prædictam sententiam admittendam aiunt, saltem in actibus supernaturalibus timoris & fugæ.

num, tum quia si objectum formale timoris non esset bonum, quod diligitur per habitus virtutum, sequeretur præter habitus virtutum, quibus diligimus objecta bona, multiplicandos esse alios totidem habitus, quot sunt objecta mala, quæ timentur, vel odio habentur, quòd certè fictitium videtur.

Sit itaque conclusio: Deus potest esse objectum proximum & immediatum materiale timoris, ut is, à quo timentur malum, & cujus etiam privatio timentur: Ita Divus Thomas art. 1. & 5. ad 2. & tertiâ parte, quæst. 7. art. 6. Valentia hic, p. 1. & recentiores communiter. Probatur primò auctoritate Scripturæ, quæ passim Deum proponit uti objectum timoris: sic Psalmo 33. vers. 19. *Timeo Dominum omnes Sancti ejus.* Ecclesiastici 15. vers. 20 *Oculi Domini ad timentes eum.* Matthæi 10. vers. 28. *Timeo eum, qui potest corpus & animam perdere in gehennam.* Huc etiam pertinet illud Divi Augustini lib. 1. contra advers. legis & proph. cap. 16. *Salubriter non solum bonitatem, sed etiam severitatem Dei Scriptura commendat, quoniam amatur Deus utiliter, & timentur.* Ratio est, objectum siquidem timoris est malum futurum imminens, non est autem possibile aut futurum formaliter, nisi per potentiam à qua timemus venturum illud malum, ergo talis potentia est immediatum objectum timoris: sic pœnæ inferni, & similes per Fidem propositæ, tantum proveniunt à Deo tanquam à principio, & causa speciali illarum, sicut è contra Deus est Spei objectum, quia ab eo felicitatem speramus. Ad rationem contrariæ sententiæ abundè constat ex dictis.

IX. Quæ ratione Deus esse possit materiale objectum proximum timoris.

Deum esse objectum timoris scilicet litera testantur.

Secunda conclusio: Insuper omne malum, quod de lege ordinariâ evenire potest creaturæ, sive Deo volente, sive permittente, dummodo sit difficulter vitabile, est objectum materiale timoris Dei, saltem secundarium, quia voluntas suppositâ cognitione talis mali contingenter eventuri, potest illud timere & fugere propter suam rationem formalem, & hoc modo multi viatores timent offensam Dei, & pœnas inferni. Hic autem timor est per modum actus efficacis, quia supposito quòd malum sit possibile, & contingenter eventurum, non est cur voluntas non possit illud efficaciter timere & fugere.

X. Malum omne, quod ex Dei voluntate accide-re nobis potest, est objectum secundarium timoris Dei.

Si verò malum sit quidem secundum se possibile, & difficulter vitabile, de lege tamen ordinariâ evenire non possit, actus efficax timoris circa ipsum verificari nequit, sed tantum inefficax. Per talem autem actum inefficacem timoris voluntas per modum displicentiæ, & nolitionis inefficacis fugit & recedit ab illo malo, ut difficulter vitabili. Hoc timore possit beatus timere peccatum, & viator confirmatus in gratiâ, licet certò sciat se ex privilegio non posse peccare. Angelus etiam timere posset suam annihilationem, utpote quam scit de potentiâ absolutâ Dei evenire posse, etsi noverit eam de facto nunquam eventuram. Dixi autem hunc timorem esse actum inefficacem: quia sicut intentio efficax verificari nequit circa bonum impossibile, ita actus timoris, qui sit fuga efficax non potest verificari circa malum, quod de lege ordinariâ est impossibile. vide Caietanum 3. parte, quæst. 7. art. 6. & Suarez tomo primo in 3. part. Disp. 20. sect. 2. sine.

XI. Quis si malum illud de lege ordinariâ evenire nequeat.

Quamvis hoc generis timoris inefficacis possit timentur.

Dices: Hic timor inefficax non videtur distinguì à simplici odio, seu displicentiâ objecti mali; nam etiam simplex odium verificari potest circa malum

XII. Objicitur, videri ex dictis timor malum

ad am

ad am

TOM. II.
rem inefficacem non distinguere à simplicis odio.

malum impossibile; ergo timor non potest distinguere à simplici odio per hoc quod versetur circa malum futurum. Obiectio hæc petit sectionem sequentem.

SECTIO SECUNDA.

An timor sit distinctus ab odio mali, & an sit Spei contrarius?

I.
Contrario modo timor in obiectum fertur, quam feratur Spes.

AD præsentis difficultatis resolutionem ea sunt breviter recolenda, quæ de Spe dicta sunt supra; quod scilicet sicut bonum amamus, desideramus, & speramus, ita malum odio habemus, fugimus, timemus, & si sit præsens, de eo tristamur. De obiecto ergo bono excitatur amor, de obiecto autem malo odium, & si illud sit possibile desiderium, si hoc fuga, & actus desiderio oppositus. Item sicut ex desiderio sequuntur media & eorum applicatio, quibus bonum assequamur, ita ex fugâ sequuntur media quibus malum evitetur: & quemadmodum si bonum arduum sit & apprehendatur ut futurum, sequitur Spes, ita si malum sit arduum, & quod vitare non sit in nostrâ potestate, apprehendaturque ut futurum & imminens, consurgit timor. Denique quicquid de actibus prosecutionis dictum fuerit, idem de actibus fugæ suo modo dicendum.

Per desiderium & fugam ardua adhibentur media.

II.
Timor differre ab odio, sicut Spes ab amore.

Ex quibus patet timorem ab odio & fuga mali differre sicut diximus Spem distinguere ab amore & desiderio boni. Hoc de timore efficaci satis constat, sed quia etiam inefficacem admisimus, de eo major est difficultas, propter objectionem positam in fine Sectionis præcedentis: de quo tamen timore dicimus satis etiam ab odio distinguere; licet enim simplex odium versari possit circa malum possibile, adhuc tamen timor inefficax ab eo distinguitur circa idem malum, quia odium non respicit illud ut difficulter vitabile, sed tantum displicendo in illo, vel secundum se, vel ut est malum possibile, consideratâ potentia Dei, non secundum id, quod de lege ordinariâ decrevit, sed secundum id quod absolutè potest, & consideratâ naturâ creaturæ, quæ illi nequit resistere.

Odium malum illud respicit ut possibile, timor ultro ut difficulter vitabile.

III.
Dicunt aliqui timorem non esse contrarium Spei.

Quoad secundum in titulo propositum, Salas tractatu 9. sect. 6. num. 91. cum aliis ait, timorem non esse contrarium Spei, sed audaciæ, imo docet timorem & Spem de eadem re simul posse consistere. Fundamentum est, quia unum est contrarium, & Spei contrariatur desperatio, ergo non timor, qui potius oppositionem habet cum audaciâ.

IV.
Quomodo hinc affertur, Spes, desperatio, timor, & audacia.

Notandum: Quemadmodum Spei, quæ bonum respicit, opponitur desperatio, quæ etiam respicit bonum, & circa illud versatur, non animo erecto illud prosequendo, sicut facit Spes, sed relinquendo, ac desicendo in prosecutione illius, ita timori, qui malum respicit, opponitur audacia, quæ etiam idem malum respicit, non illud fugiendo sicut facit timor, & media ad illud vitandum adhibendo, sed spretis periculis mala omnia audaciter subeundo. His positus sit

V.
Spes & timor sibi invicem circa eandem rem opponuntur.

Conclusio: Sicut odium & fuga sunt actus contrarii amoris ac desiderio, nec possunt de eadem re simul consistere, ita Spes & timor non minus inter se circa eandem rem opponuntur,

& repugnant. Probat: Spes siquidem vel non est actus à desiderio distinctus, vel supponit desiderium efficacem, & est prosecutio objecti: Timor verò licet sit actus distinctus à fugâ, quia supponit ex parte intellectus persuasionem, quod eveniet malum, & petit necessariò arduitatem, quam fuga & odium non petunt, est tamen recessus à re, quæ timetur, ergo quemadmodum accessus & recessus ab eodem termino simul esse nequeunt, ita nec odium efficacem & amor, etiam in ordine ad divinam potentiam, ut ait Suarez Tom. 2. Met. d. 45. Sect. 4. fine, & Tom. 1. in 3. parte, d. 38. Sect. 3. Idem dicendum de Spe respectu ejusdem rei simul cum timore.

Timor & Spes differre, sicut accessus & recessus.

Quare falsum est quod dixit Salas supra, posse scilicet respectu mortis simul esse Spem & timorem propter diversas rationes: non enim alio sensu mors timeri simul & sperari potest, quam potest simul odio haberi & amari, & sicut hæc factus sunt contrarii, & efficaces simul esse non possunt, ita nec timor & Spes, si loquamur de actibus voluntatis, fortè enim poterit Spes esse in voluntate, & timor in appetitu sensitivo, in quo insurgit horror mali, ex apprehensione ipsius ut futuri, etiamsi illud à voluntate ut bonum animi speretur. Confirmatur: Voluntas siquidem non potest simul efficaciter velle ut res sit futura, quod habetur per Spem, & ut non sit futura, quod habetur per timorem, repugnat quippe idem simul esse & non esse, etiam propter diversas rationes: obquam etiam causam nequit intellectus assentiri simul & dissentire eidem propositioni, judicando scilicet esse & non esse, etiam per actus distinctos, & ob diversa motiva.

VI. Non aliam. do potest de eadem re esse simul Spes & timor, quam amor & odium.

Timor & Spes efficaces oppositam habent motum tendenti.

Ad fundamentum contrarium respondeo, sicut amoris duo actus opponuntur, ex quorum positione definit, odium scilicet, & voluntas non amandi, similiter Spes desinere potest tum ex timore ejusdem rei, tum ex voluntate & proposito non sperandi, & hic actus communiter dicitur desperatio, quæ cum non versetur circa malum, non potest esse fuga, sed volitio determinata non sperandi. Eodem modo in timore contingit, de ruinâ domus verbi gratia, qui timor destruitur, vel per actum contrarium Spei, quo talis res jam non solum non timetur, sed etiam speratur, ut bonum animi, ad patientiam exercendam, aut aliâ de causâ, vel etiam per actum voluntatis, qui sit propositum efficacem timorem à se pellendi: hic verò actus est audacia, quæ circa malum versatur, sicut desperatio circa bonum.

VII. Sicut amor, ita & Spei duo actus opponuntur.

Timor per duos alios destruitur, Spem scilicet & audaciâ.

SECTIO TERTIA.

Quid, & quotuplex sit timor?

SI de timore in communi sit sermo, est fuga, vel recessus ab aliquo malo nobis imminente, & consequenter ab auctore talis mali; nec enim minus de ratione timoris est is, à quo imminet malum, quam de ratione Spei is, à quo speratur bonum, quicquid dicat Lorca hic, art. 1. illud autem malum debet esse aliquo modo difficulter evitabile, quia nullus timet id quod facile vitare potest. Quando autem malum quod timetur per aliquem sensum cognoscitur, timor pertinet ad appetitum sensitivum, ut illius passio, si autem cognoscatur ab intellectu, est actus voluntatis, & opponi-

I. Timor universim est fuga mali imminente, & recessus ab aliquo modo à tali mali auctore.